

Studia z Filologii Polskiej
i Słowiańskiej, 52
Warszawa 2017

DOI: 10.11649/sfps.2017.019

Szymon Pogwizd
(Instytut Sławistyki Polskiej Akademii Nauk, Warszawa)

Sprawozdanie z konferencji *Symposium etymologicum.* *Śladami myśli etymologicznej*

W dniach 27–29.05.2016 z okazji setnej rocznicy urodzin Franciszka Sławskiego w Krakowie odbyło się *Symposium etymologicum. Śladami myśli etymologicznej*. Organizatorami byli: Fundacja Sławistyczna, Instytut Sławistyki PAN, Instytut Filologii Słowiańskiej UJ oraz Komitet Językoznawstwa PAN.

Symposium etymologicum to międzynarodowa konferencja naukowa o profilu diachronicznym ze szczególnym uwzględnieniem etymologii, wchodząca w cykl konferencji etymologicznych organizowanych pod patronatem Komisji Etymologicznej przy Międzynarodowym Komitecie Sławistów. *Symposium* z maja 2016 roku, poza celem merytorycznym, czyli wymianą poglądów między reprezentantami różnych ośrodków językoznawczych, miało również uczcić pamięć wybitnego sławisty i etymologa – członka rzeczywistego Komitetu Językoznawstwa PAN – prof. dr. hab. Franciszka Sławskiego w stulecie jego urodzin. Konferencja trwała trzy pełne dni i odbywała się w dwóch sekcjach. Wygłoszono 76 referatów w różnych językach europejskich, a wystąpienia te stały się przedmiotem ożywionych dyskusji. Poza referentami w konferencji wzięła również udział duża liczba słuchaczy i dyskutantów (w zależności od

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 3.0 PL License (creativecommons.org/licenses/by/3.0/pl/), which permits redistribution, commercial and non-commercial, provided that the article is properly cited. © The Author(s) 2017.

Publisher: Institute of Slavic Studies, Polish Academy of Sciences
[Wydawca: Instytut Sławistyki Polskiej Akademii Nauk]

sesji od 20 do 40 osób) reprezentujących przede wszystkim ośrodki krakowskie (Uniwersytet Jagielloński, Instytut Języka Polskiego PAN oraz Uniwersytet Pedagogiczny), a także ośrodki pozakrakowskie (Uniwersytet Śląski i Instytut Slawistyki PAN z siedzibą w Warszawie). Można więc uznać, że konferencja wzbudziła bardzo duże zainteresowanie środowiska naukowego i tym samym z nawiązką odegrała swoją rolę. Należy podkreślić jej międzynarodowy charakter. Zgromadziła uczonych zajmujących się językoznawstwem diachronicznym, a szczególnie etymologią, pochodzących aż z 17 krajów (w tym z prawie wszystkich krajów słowiańskich), co świadczy o jej randze, a przy tym ma wielkie znaczenie dla spójności międzynarodowego środowiska etymologicznego. Jest to bardzo istotne z merytorycznego punktu widzenia, ponieważ badań etymologicznych danego języka nie można prowadzić w oderwaniu od badań języków pokrewnych.

Wśród uczestników zagranicznych znaleźli się zarówno autorzy i główni redaktorzy słowników etymologicznych i innych słowników nierozzerwalnie związanych z pracą etymologów, jak i profesorowie uniwersyteccy. Należy tu wymienić autorów i redaktorów moskiewskiego słownika prasłowiańskiego (*Этимологический словарь славянских языков*): Liubow Kurkinę, słownika języka białoruskiego (*Этымалагічны слоўнік беларускай мовы*): Hienadzia Sychuna i Mikołaja Antropowa, słownika bułgarskiego (*Български етимологичен речник*): Lilianę Dimitrową-Todorową i Christinę Dejkową, słownika języka serbskiego (*Етимолошки речник српског језика*): Aleksandra Lomeę i Jasnę Vlajić-Popović, słownika języka starosłowiańskiego (*Etymologický slovník jazyka staroslověnského*): Ilonę Janyškovą i Helenę Karlíkovą, Alemko Gluhaka – autora dzieła *Hrvatski etimološki rječnik*, Ľubora Králika (*Stručný etymologický slovník slovenčiny*) i Jiříego Rejzka (*Český etymologický slovník*). Udział wzięli także główni redaktorzy dzieł, których redakcja pozostaje w nierozzerwalnym związku z opracowywaniem *Słownika prasłowiańskiego* powstającego w Instytucie Slawistyki PAN: redaktor fundamentalnego dzieła poświęconego starożytnościom słowiańskim (*Славянские древности*) Swiełłana Tołstaja, redaktor naczelny wielotomowego słownika gwar rosyjskich (*Словарь русских народных говоров*) Siergiej Anikin oraz Miloslava Vajdlová – kierownik projektu *Elektronický slovník staré češtiny* realizowanego w Czeskiej Akademii Nauk. Wśród profesorów uniwersyteckich znaleźli się m.in. Elena Bierzowicz z Federalnego Uniwersytetu Uralskiego w Jekaterynburgu, Ałła Kożynowa z Państwowego Uniwersytetu Białoruskiego w Mińsku, Tatiana Czernysz z Uniwersytetu Państwowego w Kijowie, Igor Koszkin z Uniwersytetu

Łotewskiego w Rydze, Georg Holzer z Uniwersytetu w Wiedniu, András Zoltán z Uniwersytetu im. Eötvösa w Budapeszcie oraz Mihai Kocsis z Uniwersytetu w Segedynie. Na prośbę organizatorów zagraniczni profesorowie zachęćili również do udziału w *Symposium etymologicum* swoich najzdolniejszych uczniów, dzięki czemu na konferencji wystąpili z referatami na bardzo dobrym poziomie uczeni z najmłodszego pokolenia badaczy.

Konferencja rozpoczęła się plenarną sesją wspomnieniową, na której organizatorzy przedstawili sylwetkę i dokonania Profesora Franciszka Sławskiego. Następnie głos oddano gościom, którzy podzielili się własnymi wspomnieniami. Wśród specjalnie zaproszonych gości znaleźli się krewni Profesora. Zakończeniem sesji plenarnej był wykład Leszka Bednarczuka na temat spornych problemów etymologii słowiańskiej. Omówił w nim zagadnienie dziedzictwa języka praindoeuropejskiego w polszczyźnie. Nakreślił rozwój systemu gramatycznego od czasów pie., dowodząc, że fonetyka polska sformułowała się w epoce prasłowiańskiej, a alternacje powstałe wówczas oraz w epoce historycznej pełnią dziś funkcję morfonologiczną. Całościowe spojrzenie na praindoeuropejskie dziedzictwo językowe jest cennym źródłem informacji o wierzeniach, warunkach gospodarczych i społecznych, w jakich żyli nasi przodkowie. Dalszy ciąg konferencji odbywał się w dwóch równoległych sekcjach. Pierwsza z nich poświęcona była różnym aspektom etymologii, druga – przede wszystkim zagadnieniom historyczno-językowym.

W wystąpieniach podjęto tematykę współczesnego stanu badań oraz nowych zadań, jakie niesie ze sobą rozwój metod badawczych w dziedzinie etymologii. Bogdan Walczak wystąpił z referatem pt. *Jak etymologowie definiują zadania etymologii?*, w którym starał się nakreślić zadania, jakie stawiali przed sobą autorzy polskich słowników etymologicznych i inni zasłużeni w tej dziedzinie badacze. Jadwiga Waniakowa nakreśliła w swoim wystąpieniu nowe perspektywy i zadania etymologii związane z rozwojem nowych technologii oraz z ułatwionym dostępem do źródeł. Bardzo cenne informacje na temat historii badań etymologicznych przedstawiły w swoich referatach Tatiana Czernysz, prezentująca dorobek badawczy Ołeksandra Melnychuka jako komparatysty i etymologa, a także Maria Papierz, która przedstawiła sylwetkę słowackiego językoznawcy Ludovíta Štúra i jego osiągnięcia w dziedzinie kodyfikacji języka słowackiego.

Nawiązując do dzieł leksykograficznych Jubilata, autorzy referatów podjęli tematykę leksykografii etymologicznej. Wiesław Boryś przedstawił słownik etymologiczny dialektu czakawskiego, dyferencjalny w stosunku do literac-

kiego języka chorwackiego. Hasła znajdujące się w nim zawierają informacje na temat etymologii wyrazów odziedziczonych z prasłowiańskiego oraz na temat innowacji powstałych na gruncie chorwackim. Kolejny prelegent – Lubor Králik – podsumował prace nad świeżo wydanym przez siebie słownikiem (*Stručný etymologický slovník slovenčiny*), który jest pierwszym słownikiem etymologicznym języka słowackiego. Artur Zwolski przedstawił propozycję słownika wielojęzycznego ujętego w perspektywie diachronicznej, w którym obok leksemów polskich znalazłyby się odpowiedniki z wybranych języków indoeuropejskich i pozaindoeuropejskich. Celem słownika byłoby ukazanie zarówno paraleli, jak i różnorodności motywacyjnej łańcuchów rozwojowych dotyczących poszczególnych pojęć.

Wyraźnie wyodrębniającą się grupę stanowił cykl referatów poświęcony etymologii słowiańskiej na tle indoeuropejskim. W pierwszym wystąpieniu Dariusz Piwowarczyk i Katarzyna Jasińska przeanalizowali możliwe teorie powstania oraz historie derywacyjne słowiańskiego sufiksu *-ostī i hetyckiego -ašti na przykładzie konkretnych wyrazów. Marek Majer omówił zagadnienie pozostałości indoeuropejskiego systemu Calanda w języku prasłowiańskim, prezentując hipotezę, że system Calanda funkcjonował w języku prabałto-słowiańskim oraz – w formie zmienionej przez nieustanne przekształcenia – również w bałtyckim i słowiańskim. Kolejny prelegent – Rafał Szeptyński – także nawiązał w swoim wystąpieniu do zagadnienia systemu Calanda, omawiając ślady tego systemu w morfologii słowiańskiej. Paweł Janczulewicz zaprezentował kierunek ewolucji pie. *(C)uō- > *(C)uā-, z którego wynikają np. różnice wokalizmu, w ramach standardowej apofonii jakościowej. Norbert Ostrowski wystąpił z referatem o charakterze bałto-slawistycznym poświęconym pochodzeniu słowiańskiego spójnika *a* z uwzględnieniem faktów filologii bałtyckiej. Georg Holzer w wystąpieniu pt. *Eine urslawische Mythenerzählung in phonetisch realistischer Rekonstruktion* podjął próbę rekonstrukcji fonetycznej i prozodycznej całych zdań prasłowiańskich w oparciu o dawne formuły prawne i pogańskie formuły sakralne.

Oddzielny dział utworzyły referaty łączące w sobie zagadnienia etymologii i onomastyki. Zbigniew Babik w referacie pt. *W poszukiwaniu tzw. „centrum toponimii (wczesno)-słowiańskiej” – przypadek ziem polskich* zaprezentował rezultaty swoich prac nad zewidencjonowaniem i opisaniem polskich wyrazów toponimicznych, podejrzewanych o prasłowiańskie pochodzenie. Autor starał się odnaleźć centrum kształtowania się słownictwa prasłowiańskiego, zwracając uwagę na zróżnicowany stan jego zachowania na poszczególnych

obszarach. Karolina Czemplik na podstawie nazwisk mieszkańców wsi Osie, wyekscerpowanych z XVIII-wiecznej księgi chrztów, zaprezentowała zjawiska towarzyszące tworzeniu się antroponomów, w oparciu o procesy językowe zachodzące na badanym obszarze. Cenne informacje poświęcone wybranym aspektom analizy etymologicznej słownictwa dialektalnego przyniósł referat pt. *Диалектная реальия в контексте этимологических исследований* autorstwa Sergieja Myznikowa.

Znaczna część wystąpień na konferencji poświęcona była różnym aspektom słowotwórczym. Nikołaj Antropow w swoim wystąpieniu zaprezentował rozwój derywatów utworzonych przy pomocy prefiksu *su-* (< *sŏ) w oparciu o materiały wyekscerpowane ze słownika etymologicznego języka białoruskiego. Piotr Sobotka podczas swojej prelekcji próbował ustalić etymologię oraz budowę słowotwórczą wyrażen słowiańskich, które w wyniku zmian formalnych lub semantycznych z zaimków przekształciły się w wyrażenia funkcyjne, zwłaszcza spójniki lub partykuły. Metka Furlan, odnosząc się do *Zarysu słowotwórstwa prasłowiańskiego* Franciszka Sławskiego, omówiła kilka typów słowotwórczych, które nie zostały w tym zarysie uwzględnione, zwracając jednocześnie uwagę na konieczność poszerzenia geograficznego i chronologicznego obszaru badań słowotwórczych. Michal L. Hořejší omówił rolę czeskich sufiksów słowotwórczych *-iščel/-išťě* i *-isko* pod kątem semantyki, stylistyki czy regionalnego charakteru derywatów na podstawie materiału pochodzącego z wieków od XIV do XVIII. Irena Fuková przedstawiła referat na temat derywatów tworzonych przy pomocy sufiksu *-čí* w języku staroczeskim, określających wykonawców czynności. Kolejna prelegentka, Olesia Surikowa, zaprezentowała zagadnienie enancjosemii rosyjskich wyrazów z prefiksem *без-* oraz ich stosunek do bezprzedrostkowych synonimów i wyrazów motywujących. Dwa referaty zostały poświęcone analizie całych rodzin etymologicznych. Tatiana Szałajewa podsumowała dotychczasowe ustalenia na temat rozwoju rdzenia **gum-/*gŏm-/*gym* ('gnieść, bić, tłuc') w językach słowiańskich, postulując rozszerzenie badanego pod tym kątem materiału, wymagającego czasem porównania z synonimicznymi gniazdami, co umożliwi spojrzenie na problem badawczy z nowej perspektywy. Z kolei Jerzy Duma w swoim referacie *O picciu, pojeniu i napawaniu (się)* skupił się na jednym z dużych prasłowiańskich gniazd słowotwórczych.

Kolejny blok referatów poświęcony był zagadnieniom etymologii poszczególnych wyrazów. Lubow Kurkina w referacie na temat prasł. **pelnъ* 'zdobyc, niewola' zweryfikowała dotychczasowe spojrzenie na historię tego leksemu,

wiążąc go z pie. **pel-* ‘wytwarzać, rodzić’. Rozwój semantyczny wyrazu powiązała ze zjawiskami socjalno-ekonomicznymi w społeczeństwie dawnych Słowian. Genadz Cychun poruszył problem etymologizacji *hapaks legomenon* w etymologicznych słownikach słowiańskich, zauważając istotną rolę tych leksykalnych unikatów dla nowych odkryć w etymologii. Aleksandar Loma zweryfikował dotychczasowe spojrzenie na serbochorwacki leksem *osveta* ‘zemsta’. Dopuszcza on możliwość kalki łacińskiego terminu *sanctio*, co mogłoby dowodzić wcześniejszych wpływów prawa rzymskiego na społeczeństwo południowych Słowian. Kolejny prelegent – Jiří Rejzek – poruszył zagadnienie etymologii czeskiego słowa *pošetilý* ‘głupi’, odnotowanego po raz pierwszy w XVI w. i niemającego żadnych pewnych powiązań na gruncie ani czeskim, ani ogólnosłowiańskim. Krzysztof Witczak zaprezentował rekonstrukcję i etymologię prasłowiańskiego apelatywu *brudъ w aspekcie porównawczym, odwołując się w swoim wystąpieniu do poglądów prof. Franciszka Sławskiego na temat genezy tego wyrazu. Podczas kolejnego wystąpienia w bloku poświęconym pochodzeniu poszczególnych wyrazów Jana Villnow Komárková przeprowadziła analizę czeskiego winiarskiego terminu *vích(a)* – kontynuantu prsł. *věchal/*věchъ. Alemko Gluhak szczegółowo przeanalizował etymologię prsł. *dqbъ, *xvorstъ. W kolejnym referacie Szymon Pogwizd zaprezentował rozwój semantyczny kontynuantów prsł. *kolač w poszczególnych językach słowiańskich oraz jego symbolikę i znaczenie w słowiańskich obrzędach. Jasna Vlajić-Popović wystąpiła z referatem na temat południowosłowiańskich kontynuantów prsł. *zastava w znaczeniu ‘sztandar, chorągiew’, dopuszczając możliwość średniowiecznej kalki semantycznej z języka frankońskiego.

Kolejną grupę wystąpień, jaką możemy wyodrębnić, stanowiły referaty koncentrujące się na rozwoju semantycznym. Swietłana Tołstaja zaprezentowała leksykę z pola semantycznego ‘mylenie się’. W poszczególnych językach słowiańskich wyrazy o tym znaczeniu tworzy się od kilku najbardziej rozpowszechnionych gniazd etymologicznych: **blazn-* (st.-slaw. *блaзнъ, блaзна*), **blęd-* (пол. *bląd*), **grěx-* (ю.-slaw. *грешка*), **xyb-* (чеш. *chyba*, укр. *хиба*), **max-* (рус. *промах*, серб. *промаштити*), **myl-* (пол. *omyłka, pomyłka*, чеш., словац. *omyl*), **šib-* (рус. *ошибка, ошибатся*). Zauważyła brak ogólnosłowiańskiego leksemu określającego pomyłkę. Może to wskazywać na stosunkowo późne formułowanie się tego pola leksykalnego, choć same leksemy prawdopodobnie powstały jeszcze w dobie prasłowiańskiej. Ilona Janyšková w swoim odczycie starała się odpowiedzieć na pytanie, w jakim stopniu leksyka związana ze sferą seksualności jest zaświadczona w języku starosłowiańskim. Helena Karlíková

zaprezentowała różnorodność czeskich leksemów określających dużego, niezgrabnego, niedołęznego człowieka; przeprowadziła analizę etymologiczną wybranych przykładów i zestawiała je z odpowiednikami w innych językach słowiańskich. Bogumił Ostrowski podczas swojego wystąpienia omówił semantykę i użycie prasłowiańskich czasowników ruchu: ‘rzucić’, ‘uderzyć’, ‘bić’, ‘suwać’ i ‘skrobać’, ‘drzeć’. Pavla Valčáková w swoim referacie szczegółowo przyjrzała się zagadnieniu motywacji semantycznej nazw drugiego miesiąca roku w językach indoeuropejskich. Natasza Iwaszyna zaprezentowała odczyt pt. *Метонимия как основа концептуализации темпоральных представлений в славянских языках*, w którym przyjrzała się zagadnieniu metonimii pojmowanej nie tylko jako zmiana semantyczna, lecz także jako strategia kognitywna. Waleria Kuczko podjęła tematykę etymologii i rozwoju semantycznego niektórych północnorosyjskich leksemów, głównie wyrazów utworzony od rdzeni *колоуш-* (*калауш-*) и *шав-*. Lubow Padporynawa omówiła przebieg zmian zachodzących w semantyce na przykładach wybranych morfemów rdzeniowych w zasobie zachodniosłowiańskich dialektalnych nazw roślin. Agata Kwaśnicka-Janowicz skupiła się nad rozwojem znaczeniowym terminu *nastawa* – jednej z najstarszych staropolskich nazw powinności bartniczych – odnotowanej już w XIII w. Autorka zestawiała leksem z innymi pokrewnymi wyrazami z języków słowiańskich, próbując zrekonstruować pierwotne znaczenie.

W kilku wystąpieniach została poruszona tematyka kontaktów między poszczególnymi językami słowiańskimi. Adam Fałowski w swoim wystąpieniu podsumował stan badań w kwestii analizy najstarszych zapożyczeń wschodniosłowiańskich do polszczyzny. Badacz ustosunkowuje się do prac Stanisława Urbańczyka i Wiesława Witkowskiego, a także stanowiska, jakie zajął w tej kwestii prof. Franciszek Sławski. Katarzyna Grabowska zaprezentowała swoje badania nad wybranymi latopisami litewsko-białoruskimi wyszczególniając i analizując jednostki leksykalne, będące wpływami języka staro-cerkiewno-słowiańskiego.

Znaczna część wystąpień na konferencji poświęcona była zagadnieniom kontaktów języków słowiańskich z językami innych grup. Igors Koškins poddał analizie etymologicznej słowiańskie zapożyczenia do języka łotewskiego na podstawie materiału z etymologicznego słownika języka łotewskiego autorstwa Konstantīnsa Karulisa. Kristina Dejkowa omówiła szczegółowe przypadki kontaktów gwarowej leksyki bułgarskiej z gwarową leksyką rumuńską, umieszczając swoje wywody na ogólnym tle kontaktologii, zwłaszcza w odniesieniu

do języków ligi bałkańskiej. Liliana Dimitrowa-Todorowa zaprezentowała referat z archiwum zmarłego Todora Todorowa poświęcony zapożyczeniom rumuńskim do języka bułgarskiego jako efektem długotrwałych kontaktów między oboma narodami. Corinna Leschber poruszyła problematykę związaną z archaiczną terminologią pasterstwa rumuńskiego słowiańskiego pochodzenia. András Zoltán w swoim odczycie sprecyzował dotychczasowe poglądy na kwestie zapożyczeń słowiańskich w języku węgierskim. Zdaniem badacza oprócz wpływów tzw. dialektu panońsko-słowiańskiego, musiał na ziemiach węgierskich istnieć inny dialekt o cechach bułgarskich, z którego pochodzą zarówno węgierskie wyrazy pospolite z *-št-*, *-žd-*, jak i toponimy. Mihály Kocsis zajął się wpływem wydania historycznych słowników języka ukraińskiego na leksykografię węgierską. Leksemy zanotowane w tych dziełach często pochodzą ze źródeł starszych niż te poświadczone w języku węgierskim, co zmusza badaczy do weryfikacji ustaleń dotyczących etymologii niektórych wyrazów węgierskich. Jolanta Mindak-Zawadzka w swoim odczycie omówiła słownik gwary górali z regionu Gora, znajdującego się na pograniczu Albanii, Kosowa i Macedonii, jako bogate źródło wiedzy językowej i kulturowej o słowiańskich muzułmanach, przeprowadzając na podstawie materiału słownika analizę wybranych zjawisk morfosyntaktycznych. Referat Ireny Sawickiej był poświęcony wzajemnym wpływom macedońsko-greckim oddziaływującym na fonetykę obu języków. Andrzej Żak w swoim wystąpieniu poddał analizie wpływy języka polskiego na zachodniogermański język wilamowski. Marek Stachowski w referacie zakwestionował dotychczasowe spojrzenie na etymologię wyrazu *karawana* i zaproponował nową interpretację etymologiczną wzajemnego podobieństwa fonetycznego pol. *karawana* i pol. *karawan*. Jelena Berezowicz w swoim wystąpieniu zwróciła uwagę na różnorodność dróg, jakimi leksem *кypaж* przenikał do języka rosyjskiego. Autorka przeprowadziła rekonstrukcję gniazda słowotwórczego słowa leksemu *кypaж*, prezentując jego strukturę semantyczną oraz interpretując pod względem etymologii szereg słów gwarowych należących do tego gniazda. Jacek Baluch zaprezentował nowe spojrzenie na genezę czeskich związków frazeologicznych związanych z imieniem Filip jako synonimu mądrości i sprytu, podkreślając wpływ kontaktów czesko-niemieckich na powstanie frazeologizmu.

Georgi Minczew skupił się na zagadnieniach etymologicznych dotyczących żeńskich postaci mitologicznych związanych z przepowiadaniem losu (*narečenice*, *orisnice*, *suđenice*), rozpatrując etymologię oraz funkcje tych istot w kontekście niektórych systemów mitologicznych i folklorystycznych Bałkanów i Basenu

Morza Śródziemnego. Eva Tibenská poddała analizie rozwój leksyki zawartej w różnych językach słowiańskich, odnoszącej się do nazewnictwa odzieży i obuwia, utworzonej na podstawie prasłowiańskich rdzeni.

Odrębne spojrzenie na etymologię zaprezentował referat Tatiany Stojkovej, która przedstawiła sposoby autorskiego etymologizowania w tekstach poezji rosyjskiej XX w. jako autorskiego eksperymentu mającego na celu poznanie „dogłębnej struktury świata”.

W bloku grupującym referaty historyczno-językowe dominowały wystąpienia poświęcone językowi staro-cerkiewno-słowiańskiemu i jego późniejszym redakjom. Iwan Pietrow omówił początkowe etapy formowania się języka cerkiewnosłowiańskiego na progu ery nowożytnej. Anna Kretschmer przedstawiła wyniki swoich badań dotyczących wyobrażeń prawosławnych Słowian na temat ich pochodzenia i onomastyki na podstawie korpusu *Słowiańsko-serbskich kronik* Đorđe Brankovića pochodzących z przełomu XVII i XVIII wieku. Zofia Brzozowska podkreśliła znaczenie przekładu traktatu *Schede basilike* diakona Agapeta na język staro-cerkiewno-słowiański jako jednego z najwcześniejszych tekstów o tematyce świeckiej w piśmiennictwie bułgarskim epoki cara Symeona i jego syna Piotra (X w.). Miloslava Vajdlová dokonała analizy haseł słownikowych zawartych w pracach leksykograficznych Daniela Adama z Veleslavínu – czeskiego humanisty doby renesansu. Tatjana Đurišić-Bečanović przeanalizowała wybrane jednostki leksykalne związane bezpośrednio z komunikacją językową w ramach Imperium Osmańskiego na podstawie poematów Piotra Njegosza *Luča mikrokozma* i *Gorski vijenac*.

Wyraźnie wyodrębniającą się grupę stanowiły referaty o tematyce biblijnej. Kateřina Voleková przeanalizowała w swoim wystąpieniu leksykę staroczeskich przedmów biblijnych tłumaczonych na przełomie XIV i XV wieku z łaciny, zwracając szczególną uwagę na problematykę przekładu terminów, które nie miały ekwiwalentów w języku staroczeskim. Natomiast referat Tatiany Lekowej był poświęcony adaptacji do języka cerkiewnosłowiańskiego terminu greckiego *φραγμός* w różnych przekładach Biblii. Wystąpienie Agaty Kaweckiej było poświęcone wybranym aspektom przekładu tzw. prawosławnych tłumaczeń Psałterza i Ewangelii św. na język polski, ze szczególnym uwzględnieniem warstwy leksykalnej (archaizmy i zapożyczenia cerkiewnosłowiańskie). Do tematyki biblijnej nawiązała również Ałła Kozynowa, która zaprezentowała w swoim referacie przykłady etymologii ludowej w słowiańskich tłumaczeniach biblijnych.

Kilka referatów podjęło tematykę, którą można określić jako „panchroniczną” – łączącą terażniejszość ze współczesnością. Alena Rudenka w swoim tekście poru-

szyla zagadnienie wykorzystania językoznawstwa diachronicznego w lingwistyce kognitywnej. Przedstawiła wyniki swoich badań w dziedzinie analizy sposobów motywacji semantycznej słów i kognitywnych procesów na podstawie wybranych przykładów z języka starobiałoruskiego i współczesnych języków białoruskiego i ukraińskiego. Ewa Masłowska omówiła różne profile pojęcia „miłosierdzie”, ujawniające się w dawnych i współczesnych tekstach folklorystycznych. Z kolei Pia Šlogar zaprezentowała kierunek badań diachronicznych nad kaszubszczyzną „potoczną” w naturalnej opozycji do jej odmiany literackiej. W swoim wystąpieniu prześledziła historię ekspresywnie nacechowanych rzeczowników w języku kaszubskim, których desygnatem jest mężczyzna lub kobieta.

Konferencja umożliwiła wymianę myśli naukowej i bezpośrednie dyskusje między uczonymi zajmującymi się na co dzień badaniami etymologicznymi. Sympozjum wzbudziło duże zainteresowanie, czego wyrazem była propozycja, aby jedna z kolejnych konferencji z cyklu *Symposium etymologicum* również odbyła się w Krakowie, co mogłoby być zaczątkiem regularnie odbywanych w Polsce konferencji tego typu.

Report from the conference *Symposium etymologicum*. Tracing etymological thought

Summary

The article is a report from the conference *Symposium etymologicum. Śladami myśli etymologicznej* (*Symposium etymologicum. Tracing etymological thought*), which was held in Kraków on 27–29 May 2016. The *Symposium etymologicum* is a recurring international conference focusing on diachronic linguistics and especially etymology, a part of a series of etymological conferences organized under the auspices of the Etymological Commission of the International Committee of Slavists. The May 2016 *Symposium*, aside its usual goal of allowing for exchange of views between representative of various linguistics institutions, aimed to honour the memory of the prominent Slavist and etymologist – a full member of the Committee on Linguistics of the Polish Academy of Sciences – Professor Franciszek Sławski on the occasion of the 100th anniversary of his birth.

Sprawozdanie z konferencji *Symposium etymologicum*. Śladami myśli etymologicznej

Streszczenie

Artykuł stanowi sprawozdanie z konferencji *Symposium etymologicum. Śladami myśli etymologicznej*, która odbyła się w Krakowie w dniach 27–29 maja 2016 roku. *Symposium etymologicum* to międzynarodowa konferencja naukowa o profilu diachronicznym ze szczególnym uwzględnieniem etymologii, wchodząca w cykl konferencji etymologicznych organizowanych pod patronatem Komisji Etymologicznej przy Międzynarodowym Komitecie Słowistów. *Symposium* z maja 2016 roku, poza celem merytorycznym, czyli wymianą poglądów między reprezentantami różnych ośrodków językoznawczych, miało również uczcić pamięć wybitnego sławisty i etymologa – członka rzeczywistego Komitetu Językoznawstwa PAN – prof. dr. hab. Franciszka Sławskiego w stulecie jego urodzin

Keywords: report; academic life; scientific conference; etymology; Committee on Linguistics of the International Committee of Slavists; Franciszek Sławski

Słowa kluczowe: sprawozdanie; życie naukowe; konferencja naukowa; etymologia; Komisja Etymologiczna przy Międzynarodowym Komitecie Słowistów; Franciszek Sławski

---

Szymon Pogwizd, Institute of Slavic Studies, Polish Academy of Sciences, Warsaw

Correspondence: szymon.pogwizd17@gmail.com

The preparation of this article was financed within the statutory activities of the Institute of Slavic Studies, Polish Academy of Sciences.

Competing interests: The author has declared he has no competing interests.